

УДК 572.028:[654.1:316.4]
DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.4.4>

Вихованець Зоріна Сергіївна

кандидат філософських наук,

доцент кафедри іноземних мов

з курсом латинської мови та медичної термінології

Вінницького національного медичного університету імені М. П. Пирогова

вул. Пирогова, 56, Вінниця, Україна

orcid.org/0000-0002-1653-5873

ПОСТАНТРОПОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЄДИНОГО ПЛАНЕТАРНОГО ДІАЛОГУ

Актуальність проблеми. В умовах третього року кривавого збройного протистояння на теренах нашої держави з територіально-сусідньою російською федерацією проблема єдиного планетарного діалогу та толерантного поводження у міжнародних дискусіях набуває суттєво-специфічного характеру, але метафізичний смисл принципу діалогічності та толерантного поводження у процесах колективної взаємодії залишається відкритим для соціально-філософського аналізу. Переважна більшість представників наукового співтовариства визнає той факт, що мирна політика діалогового спілкування переживає соціально-політичну кризу, а новий контекст постсучасної інформаційної реальності кардинально впливає на трансформаційні процеси суспільного буття та природу самої людини, її морально-етичних цінностей, світоглядних орієнтирів і проблем тілесності. Відповідно, **метою даної розвідки** є аналіз феномену моделей соціальної комунікації як передумови розбудови єдиного планетарного діалогу постсучасності на принципах соціально-антропологічного підходу. Досягнення поставленої мети вимагає виконання таких дослідницьких завдань: 1) проаналізувати постантропологічний вимір революційних наслідків системно-виробничих розробок соціальних мережесевих сервісів; 2) здійснити фундаментальний аналіз комунікаційних моделей як багатовекторних аспектів соціального середовища конструювання поліфонічних світів глобалізованого простору; 3) з'ясувати можливі механізми гармонійного поєднання людиною свого соціального і природного буття у цифровому суспільстві. **Методологія дослідження** визначається авторкою як гуманітарна сфера міждисциплінарного підходу та соціально-антропологічного напрямку, які побудовані на принципах діалогічності або діалектики, єдності історичного і логічного, актуальності та соціальної потреби, компаративному та структурно-функціональному аналізу, а основними дослідницькими методами виділено аналітичний, культурно-історичний, порівняльний. **Результати дослідження.** У відповідності з поставленою метою та завданнями було встановлено, що постантропологічні орієнтири соціальної комунікації створюють принципово нові засади складної технології конструювання смислів суспільного або особистого контексту, яка спирається на вміння та можливості людини створювати уявні моделі поліфонічного світу. Особливо зараз, завдяки мережесевим сервісам, які мають пластичну конструкцію та можуть виконувати функцію критичного аналізу, актуалізуються питання персональної ідентичності та формується інтелектуальне середовище для осмислення нових форм прояву самосвідомості людини. З'ясовано, що життєвим пріоритетом глобальних перетворень стає процес досягнення планетарної єдності Ното *sapientis* за умови збереження індивідуальних особливостей кожного «громадянина планети Земля» завдяки технологіям соціальної комунікації. Перспективи зазначеного підходу визначають активізацію процесу здорової ринкової конкуренції, появу нових механізмів ефективного державного управління та захисту національних інтересів, а також сприяють розширенню мережевого середовища з «конструювання» самого індивіда, як члена певної соціокультурної спільноти або колективу професіоналів у різноманітних сферах діяльності, що стимулює визнання власної унікальності в суспільстві нових можливостей. Акцентовано увагу на тому, що вирішення проблеми гармонійного поєднання людиною свого соціального і природного буття у цифровому суспільстві здійснюється за умови синтезу індивідуально-мотивованої дії та суспільно

зумовленої поведінки, тобто процес «творчої адаптації» людини, стає основою її соціального буття та сприяє самоактуалізації персонального творчого потенціалу.

Ключові слова: антропоцентризм і гуманізм, соціальна комунікація, унікальна природа людини, суспільство нових можливостей, принцип діалогічності, толерантність, глобалізація, колективна взаємодія.

Вступ. В умовах третього року кривавого збройного протистояння на теренах нашої держави з територіально-сусідньою російською федерацією проблематика єдиного планетарного діалогу та толерантного поводження у міжнародних дискусіях набуває суттєво-специфічного характеру. Власне, для більшості українського народу заповідь «Око за око!» Старого Заповіту сьогодні дорівнюється вислову «Ніколи не пробачимо!», але метафізичний смисл принципу діалогічності та толерантного поводження у процесах колективної взаємодії, безперечно, залишається відкритим для соціально-філософського аналізу. Актуальна надмірна наполегливість представників ліберально-демократичних країн на перевазі принципів діалогічного спілкування в різноманітних вимірах соціальної комунікації, у той час коли людство стикається з антропологічною кризою та проблемами віртуалізації життєвого простору, глобалізаційними екологічними викликами, жорсткими терористичними актами у різних частинах світу тощо, перетворюється у багатьох випадках на свою протилежність. Урешті-решт така ситуація призводить до зростання кількості асоціальних явищ у життєдіяльності країни за умови потурання девіантній поведінці певних верств населення, тому сьогодні на рівні суспільних дискусій маємо виходити на проблеми соціальних комунікативних альтернатив у вигляді морального цензурування та нових форм контролю за інформаційними ресурсами. Загалом, переважна більшість представників наукового співтовариства визнає той факт, що мирна політика діалогового спілкування переживає соціально-політичну кризу та потребує новітніх методів всебічної кореляції міжнародної колективної взаємодії заради єдиного планетарного діалогу. Отож новий контекст постсучасної реальності значною мірою впливає на трансформаційні процеси суспільного буття та природу людини. Стрімкий розвиток інформаційних, комп'ютерних, мережових та інших технологій засвідчує глибинні зміни не лише в усіх сферах соціального устрою, а й стосується безпосередньо життєдіяльності самої людини, її морально-етичних цінностей, світоглядних орієнтирів і проблем тілесності, тому запропонована у публікації тема дослідження має беззаперечну наукову значущість.

Ступінь наукової розробки. Актуальне повернення до принципів діалогічного поліфонізму та діалектичної єдності відбувається в умовах становлення ліберальної демократії європейського зразку на тлі нарощування конфліктних ситуацій на рівні міждержавних взаємовідносин, міжконфесійного та міжетнічного протистояння, поступово формується інтелектуальне коло суспільствознавців, які доопрацьовують стратегію толерантної колективної взаємодії відповідно до викликів глобалізованого світу. Ідеї зазначеної стратегії розвивали у своїх творах такі представники комунікативної філософії, як К.-А. Апелъ, М. Бубер, Ю. Габермас та К. Ясперс. Вони визначили необхідність широкого публічного простору для громадянського суспільства, аби громадяни мали змогу широко й відкрито обговорювати нагальні проблеми соціального життя. Учасники комунікативної дії мають бути вільними від політичного шантажу, маніпуляцій, інформаційних заборон, дотримуватися взаємоповаги та толерантного відношення до думки опонентів. За цих умов народжується «резервуар простих взаємодій» [6], – безпосередня активність громад, що суттєво впливає на процеси державного будівництва. Вже на початку ХХІ ст. стає зрозумілим, що толерантний підхід повинен обмежуватися у налагодженні комунікації з носіями агресивних ідей і радикальних рухів з урахуванням соціальних ризиків для інших громадян спільноти, а терпимість у світі має відрізнятися від психологічних проблем прийняття Іншого. Крім того, сучасний постмодерністський підхід, зосереджуючись на вирішенні проблеми співвідношення мови – свідомості – самосвідомості та знаходить шлях вирішення виключно у просторі комунікативної діяльності: «будь-який комунікативний акт – це завжди діалог (хоча саме поняття діалогу не може бути зведене до комунікативного акту).

А оскільки будь-який текст несе в собі інформацію про світ, то обмін нею в процесі комунікації означає обмін знаннями про світ, їх уточнення, зміну, узагальнення та відкидання. Сприймаючи текст у процесі спілкування чи комунікації, той, хто інтерпретує текст, здійснює його зустрічне породження. Результатом комунікації або діалогу є ефект певного збігу тексту автора та тексту партнера в діалозі текстів. Тому основою такого діалогу є «багато-суб'єктність» цього процесу, а результатом – збіг «сміслових центрів» під час обміну діями породження й інтерпретації текстів. При цьому автор тексту та його партнер постійно міняються ролями, що робить їх рівноправними учасниками діалогу» [5, с. 118].

Визначальну роль у формуванні концептуальних витоків дослідження феномену соціальних комунікацій відіграла теорія постіндустріального суспільства, яку активно розвивали з позицій різних галузей людського знання Д. Белл, З. Бжежинський, Дж. Гелбрейт, С. Гантінгтон, П. Друкер, М. Кастельс, Я. Масуді, Е. Тоффлер, Ф. Фукуяма та ін. Безпосередній фундаментальний аналіз моделей соціальної комунікації стає присутнім у дослідницьких студіях науковців в 30-х роках ХХ ст., а найбільш відомою дотепер залишається комунікаційна модель Шеннона-Вівера. Проблема інтерпретації медіа-простору, як території змагань за вплив на аудиторію та середовище маніпуляції свідомістю людини, відображена у працях таких дослідників, як Г. Лассуелл, М. Маклюен, Р. Дебре та ін. Окремо необхідно відзначити лінгвістичну модель соціальних комунікацій Р. Якобсона, якій розвиває бачення комунікації як трансмісії, узагальнює лінгвістичні, філософські та інформаційні підходи до вивчення феномену соціальної комунікації. Відомою соціологічною моделлю комунікації з середини ХХ ст. стає АВХ-модель Т. Ньюкомба, у ній було запропоновано дворівневий характер соціальних відносин, які визначають динамічну збалансованість або розбалансованість в структурі соціальних відносин. Звертається увага той факт, що характерні ознаки кожного окремого акту соціальної комунікації виявляються самім індивідом завдяки його звичкам, мотивації та обраним соціальним зв'язкам. У свою чергу, модель Рейлі спрямована на аналіз проблеми соціальної комунікації в контексті групової приналежності. Тут акт соціальної комунікації перетворився на концепцію взаємодії «відправника/одержувача» з метою впливу на формування взаємоприйнятної активної життєвої позиції та знання особистих можливостей у задоволенні власних потреб, що поступово формує соціально-економічні умови цивілізаційного поступу.

Водночас, наукове поле філософської антропології пропонує широкий спектр методологічних засобів для здійснення, по-перше, інтеграційного процесу поєднання різноманітних дослідницьких результатів у теорію унікальної природи людського буття, по-друге, відбувається об'єднання позитивних елементів еволюційного та цивілізаційного підходів – такі проблеми вирішуються у творах Ю. Габермаса, Е. Дюркгейма, Е. Кассіра, Р. Коваррубіаса, Е. Мунье, Х. О. Паппе, Г. Плєснер, А. Радкліфф-Брауна, Е. Ротхакер, Е. Сепіра, М. Шелера та багатьох ін. Так само соціально-антропологічні принципи природного існування людини в цифровому суспільстві широко представлені й в українській філософській думці, у першу чергу, це праці Е. Андроса, В. Бичка, В. Єрмоленка, Г. Ковадло, С. Крилової, В. Табачковського, Н. Хамітова, В. Шинкарука та багатьох ін., де базовим підходом визначається діяльнісно-смісловий процес життєбудівництва сучасного *homo intelligens*.

Мета дослідження та завдання. Метою даної розвідки є аналіз феномену моделей соціальної комунікації як передумови розбудови єдиного планетарного діалогу постсучасності на принципах соціально-антропологічного підходу. Досягнення поставленої мети вимагає виконання таких дослідницьких завдань: 1) проаналізувати постантропологічний вимір революційних наслідків системно-виробничих розробок соціальних мережесервісів; 2) здійснити фундаментальний аналіз комунікаційних моделей як багатовекторних аспектів соціального середовища конструювання поліфонічних світів глобалізованого простору; 3) з'ясувати можливі механізми гармонійного поєднання людиною свого соціального і природного буття у цифровому суспільстві.

Методологія дослідження визначається авторкою як гуманітарна сфера міждисциплінарного підходу та соціально-антропологічного напрямку, які побудовані на принципах

діалогічності або діалектики, єдності історичного і логічного, актуальності та соціальної потреби, компаративному та структурно-функціональному аналізу, а основними дослідницькими методами виділено аналітичний, культурно-історичний, порівняльний.

Результати дослідження. Ситуація аналізу теоретико-методологічних засад постантропологічного виміру соціальної комунікації виводить схему дослідження на подвійний парадокс сучасної європейської культури: «яким чином можна визначити теоретичні принципи філософської антропології, якщо не визначено ні антропологічні межі наукового пізнання, ні, власне, і об'єкт самого пошуку? Не випадково в антропологічних дослідженнях постійною є лише думка про те, що єдиним абсолютним принципом антропології є незнання того, чим є людина» [3, с. 79]. У той час, коли сучасні мережеві сервіси все частіше займають пріоритетне положення у всіх механізмах масових комунікацій, активно вбудовуються в науково-виробничий та освітньо-педагогічний простори, паралельно відбувається безпрецедентний процес формування феномену *homo intelligens*, способу його життя та з'являються нові форми спілкування між людьми глобалізованого світу. Новітні інформаційні технології, завдяки їх пріоритету в усіх видах діяльності, спричиняють кардинальні зміни в ціннісно-сміслових орієнтаціях людей сучасної формації. Мова йде про те, що характерною стратегічною ознакою цифрової епохи є прискорений процес генерування нових знань та набуття інформацією гуманітарного характеру.

Розкриваючи сутність сучасних інформаційних процесів в контексті соціальної комунікації суспільства нових можливостей, необхідно розрізняти дві взаємозалежні складові. Перша частина – це єдині ознаки для всіх планетарних трансформаційних явищ у соціальних процесах, які обумовлені економічними та технологічними перетвореннями в сучасному світовому господарстві. Друга складова визначається специфічною духовно-культурною основою національної методології життєбудівництва певного народу та формує його власну парадигму національно-сміслового поля існування: «якщо у справі соціокультурної визначеності людини відмовлятися від дослідження архітекτονіки структур життєдіяльності особистості, що були вироблені в межах даної країни, то через таке незнання в суспільстві виробляється беззахисність перед експансією зовнішніх впливів, які часто мають суто негативний характер, та поступово відбувається процес зневаги національних форм культури, а разом з цим з'являється зневага гідності і прав особи» [1, с. 123]. Власне, відбувається багатовекторний процес формування поліфонічного світу соціокультурної дійсності. Ба більше, методика діалогічного поліфонізму стає перспективним постантропологічним орієнтиром для сучасної теорії колективної взаємодії у глобалізованому світі з точки зору раціонального засобу переконання та демократичної форми впливу на усвідомлення різноманітними верствами громадянського суспільства своїх етнонаціональних та соціально-економічних інтересів. Водночас, діалоговий принцип толерантних моделей «питань та відповідей» може сприяти посиленню життєтворчості окремої людини тільки завдяки визнанню отриманих результатів у суспільній думці, адже процес досягнення інтелектуального консенсусу та подолання пізнавальної обмеженості завжди має колективний характер. Саме визначення діалогу, як поділеного Логосу у грецькій філософії, уособлює собою поліфонічну систему розуміння конфліктних соціально-політичних ситуацій та заперечує, тим самим, беззмістовний характер суперечливої полеміки у ліберально-демократичному суспільстві. Класичний підхід епохи Просвітництва до розуміння прогресивного суспільного розвитку визначався логіко-об'єктивним доведенням результатів дослідницького матеріалу та залученням доказової бази наукових винаходів з метою суспільного добробуту. Відповідно, головним критерієм державницької політики тієї або іншої форми правління мають бути високі показники ефективного розвитку господарства країни або кардинальне зростання військової могутності, як засіб розширення свого зовнішнього впливу на конкурентні країни, але коли з'явилися новітні форми інтеграції світового господарства ситуація починає кардинально змінюватися. Цифрові можливості залучати великий обсяг інформаційного ресурсу, доступність у користуванні новітніми технологічними досягненнями у різноманітних сферах наукових досліджень, а також поява нових гібридних

форм конкурентної боротьби та посилення руйнівних наслідків застосування летальної зброї, що зменшує привабливість досягнення державних інтересів військовим шляхом, кардинальним образом змінює унікальний стан природного буття людини. Сьогодні особистий рівень діалогових моделей соціальної комунікації пересічного громадянина зосереджується на справедливих запитах до соціально-економічних умов свого життя та інтелектуальних відповідях про комфортність свого існування в конкретній системі державотворчих координат певної країни або регіону. Натомість, суспільний рівень діалогових моделей вже не залежить від свідомості окремої людини, але завжди визначає його соціальне буття й практично реалізується у повсякденній життєдіяльності.

Мова йде про те, що сучасні моделі соціальної комунікації стають способом конструювання смислів певного суспільного або особистого контексту, вони мають пластичну конструкцію, не можуть бути фіксованою категорією та виконують функцію критичного аналізу. Як бачимо, Інтернет, блоги, подкастинг, вікі-сервіси та онлайн додатки, соціальні мережі стають буденним середовищем для навчання, професійної роботи, спілкування та розваг, водночас вони суттєво змінюють всі сфери діяльності людини. Проте експоненціальне зростання їх статусу, розширення способів комунікації, а також особливості диверсифікації буття людини у створюваному ними просторі, у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників досить істотно різняться в оцінках. Обережне ставлення до зазначених процесів, пояснюється ефектом створеного ними середовища, що найбільш повно відображає установки періоду постмодернізму, завдаючи неконтрольованого негативного впливу на структури масової свідомості та усталений спосіб життя. Відзначається тенденція динамічного зростання комунікативних і соціокультурних ризиків такої комунікації, які загрожують зняттям самоцінності змістовного контактування, ослабленням впливу суспільних моральних цінностей, критикою визнаних правил поведінки й зрештою втратою цілісного сприйняття реальності. Ведуться дискусії навколо проблеми девіталізації людини, деформації соціальної та особистісної ідентичності, піднімається питання ціннісних орієнтирів особистості у заплутаному цифровому павутинні, аналізуються різноманітні проекти антропологічної катастрофи, як занурення людини у простір хаотичної віртуальності тощо. Зокрема, посилюються умови напруженого світоглядного діалогу, наприклад, «необхідність встановлення діалогу між експертами з ШІ, біоетики, медицини, юриспруденції та іншими зацікавленими сторонами ґрунтується на наступних ключових факторах: складність і багатогранність проблем, етичні дилеми, приватність даних, відповідальність, упередженість алгоритмів, доступність, соціальна нерівність, швидкі темпи розвитку, глобальний характер проблем, соціальні наслідки. Серед цілей діалогу: вироблення єдиних етичних принципів, створення міжнародних етичних комітетів, розробка міжнародних стандартів, освіта та підвищення обізнаності, міжгалузеве співробітництво... Налагодження діалогу між експертами різних галузей є необхідною умовою для відповідального та безпечного розвитку ШІ в біомедицині, і тільки спільними зусиллями можна забезпечити, щоб технології ШІ служили на благо людства» [2, с. 42]. Натомість, частина представників сучасного наукового середовища намагається конструктивно досягнути індивідуально-творчу діяльність людини в інформаційно-насиченому просторі глобальної мережі, стверджуючи, що саме такий ресурсний потенціал породжує тенденцію розширення можливостей стабільного особистісного та професійного вдосконалення в різноманітних видах діяльності.

Отже, діяльнісний вплив різноманітних форм інформаційно-комунікативних моделей на процеси життєтворчості сучасної людини стає надзвичайно значущим. Перш за все, з огляду на отримання відповіді на питання про способи її самоактуалізації та самовираження крізь призму реальності «оцифрованого» буття, індикатором якого стають сучасні мережеві сервіси. При цьому амбівалентна специфіка такого впливу має онтологічний характер і включає два протилежні підходи: з одного боку, формується тенденція опанування наявності конструктивного потенціалу таких процесів, а з іншого, відбувається зачарування від можливостей використання та постійного перебування у мозаїчному мережевому просторі, що поступово починає сприйматися в якості «справжнього» середовища існування людини. Причому взаємодія

зазначених підходів пов'язана з адаптацією інформаційно-технологічних структур цивілізації до національно-культурної специфіки існування певного етносу або конкретної спільноти.

Постантропологічні орієнтири соціальної комунікації створюють принципово нові засади складної технології конструювання смислів суспільного або особистого контексту. Зазначена технологія спирається на вміння та можливості людини створювати уявні моделі поліфонічного світу завдяки кодуванню та декодуванню неререферентних понять, які не мають аналогів в оточуючій предметності. Інформатизація у такому контексті веде до трансформації попередніх «доінформаційних» форм людської чуттєвості й емоційності, адже кібернетично-віртуальна реальність надає можливість людини одночасно спостерігати за собою та навколишнім простором у різних вимірах. Саме такі технологічні можливості суттєво впливають на стани людської психіки і, зокрема, свідомості. Завдяки майже миттєвій обробці інформації цифровими пристроями з'являється ефект так званого «підсвідомого часу». Він означає мислено-уявний інтервал, який не дає жодного шансу людині зареєструвати його відчуттями і певним чином актуалізувати, або нейтралізувати. Вона отримує віртуальну можливість переробити екзистенціальну обмеженість реальності, нібито вийти за кордони часу та смерті, стати немовби всезнаючим, будь-де суцям суб'єктом і завдяки такому «комп'ютерно-магічному» способу спробувати досягнути «вічної» безпеки свого життя [1, с. 8]. Відповідно, своєрідність ціннісних орієнтирів комунікації за допомогою соціальних мережесервісів визначається тим, що сама їх форма набуває характеру самоцінності. У свою чергу, така ситуація виключає необхідність досягнення колективної істини, визнання природи людської унікальності, діяльнісних процесів самоідентифікації та самореалізації особистості, а тому безпосередній вплив комунікаційних процесів на динаміку зміни системи цінностей носить непередбачуваний характер у часі. Певною мірою, можна провести аналогію між інформаційними технологіями і технологіями віртуальної реальності, що передбачає створення за допомогою комп'ютера моделей та напрямків діяльності, якими довільно можна маніпулювати.

Система віртуальної реальності в умовах цифрової епохи, породжує такий образ майбутнього, коли технології штучного інтелекту нібито зможуть змінювати свідомість, перенаправляти прагнення людини у різних сферах діяльності, а з ними й пріоритетність суспільного виробництва. З'являється думка про те, що подальша розробка систем соціальних мережесервісів буде мати революційні соціально-антропологічні та виробничі наслідки, які звільнять людину від потреби всеохоплюючого контролю за повним регламентом своєї діяльності – це стає однією з найактуальніших і дискусійних тем сучасності. Інформаційно-комунікативні технології породжують віру в забезпечення «самодостатності» процесів виробництва, що дає можливість не загрузати себе засвоєнням великої кількості інформації та конкурувати серед штучно сконструйованих світів, обмежених тільки особистою уявою людини. Відтак, змінюється характер історичної динаміки теоретико-методологічних концепцій пізнання суспільного буття, у яких простежується постантропологічна тенденція формування своєрідного інтелектуального стилю дослідження його проявів, до структури якого обов'язково включаються ціннісно-смыслові компоненти. У глибинних джерелах сучасної соціокультурної динаміки *homo intelligens* наполегливо вдосконалює світ соціальних мережесервісів і робить спроби інформаційно-аналітичними методами опанувати процеси визрівання непрогнозованих діяльнісних конфігурацій глобалізованого світу, але фундаментальною складовою таких процедур залишається включений до нього людський ресурс: «багаторівневий підхід до питань інтеграції народів, що асоціює, так би мовити, контратунктивне бачення людства, потребує переходу від реліктової стратегії єднання на унісонній основі до усвідомлення плюралізму його варіантів. Це значить, що треба враховувати не тільки сузір'я можливостей етнічного єднання, а й ситуації неможливостей. Адже коли етнічні колізії зачіпають архетипічний рівень ментальності певних народів, то в кожному разі їх треба не зводити, а розводити. І, навпаки, при політичних чи соціальних колізіях з солідним досвідом співіснування можна сподіватися на подолання будь-яких суперечностей на шляху їх інтеграції» [4, с. 192], – звертає увагу на складність зазначеного процесу С. Кримський.

Власне, усі суспільні процеси постсучасності відбуваються та супроводжуються інформацією, яка є центральною ланкою в системі обміну даними між суб'єктами, причому вона має відображати максимально реальний стан явищ і процесів, включаючи в себе ціннісні орієнтири. Більшість користувачів не має змоги опановувати величезні пласти різноманітної інформації, крім того, її акумуляція та систематизація має високу ринкову вартість. Інформаційні технології допомагають виокремлювати інформацію від трансакції, яка безпосередньо її породжує. Цифрове операційне середовище соціально-економічної сфери, для якого характерними є швидкі темпи розвитку, вимагають від всіх спеціалістів спостерігати за появою нового технологічного продукту, також діюча людина має усвідомлювати ситуацію гіперконкуренції в сучасному світі ринкової економіки, руйнівну дію багатьох ризикованих технологій, стратегію революційних змін та «серфінг» на межі хаосу. Необхідною соціально-антропологічною умовою подальшого розвитку людини стає пошук нових засобів стабілізації життєвого простору свого існування в умовах конкурентної непередбачуваності, де своєрідним стабілізатором може стати ефективне використання переваг соціальних мережевих сервісів.

Отже, можна відзначити, що суспільна ефективність соціальних мережевих сервісів полягає у тому, що вони у глобалізованому світі виконують не тільки функцію засобу комунікації, скільки проявляють себе як механізм конструювання простору такої комунікації, як окремого індивіда, так і суспільства в цілому. Ціннісно-орієнтовані основи їх практичного використання мають відповідати тим соціокультурним смислам, які у формі світоглядних, моральних та професійних настанов задають напрямок та мотивацію творчої діяльності особистості. Паралельно завдяки мережевим сервісам формується середовище, умовно кажучи, з «конструювання» самого індивіда як члена певної соціокультурної спільноти, колективу професіоналів у тій чи іншій сфері діяльності, що стимулює визнання власної унікальності самою особистістю. Водночас, саме ці можливості блогів, вікі та ін. сервісів актуалізують питання персональної ідентичності та звертають увагу на осмислення нових умов прояву самосвідомості людини.

Висновки. У відповідності з поставленою метою та завданнями було встановлено, що постантропологічні орієнтири соціальної комунікації створюють принципово нові засади складної технології конструювання смислів суспільного або особистого контексту, яка спирається на вміння та можливості людини створювати уявні моделі поліфонічного світу. Особливо зараз, завдяки мережевим сервісам, які мають пластичну конструкцію та можуть виконувати функцію критичного аналізу, актуалізуються питання персональної ідентичності та формується інтелектуальне середовище для осмислення нових умов прояву самосвідомості людини. Зазначено, що принципова практичність діалогічного підходу в системі колективної взаємодії сучасного інформаційного простору забезпечує процес гармонійного існування різних моделей соціальної комунікації, які орієнтуються не тільки на здобуття ефективної результативності господарсько-економічного розвитку своєї країни, а включають соціально-антропологічний аналіз самоцінності самої людини, як неповторного й унікального дієвця. З'ясовано, що визначним пунктом зазначених глобальних перетворень стає пріоритет досягнення планетарної єдності *Homo sapiens* за умови збереження індивідуальних особливостей кожного «громадянина планети Земля» завдяки технологіям соціальної комунікації. Перспективи зазначеного підходу визначаються активізацією процесу здорової ринкової конкуренції, появою нових механізмів ефективного державного управління та захисту національних інтересів, а також сприяють розширенню мережевого середовища «конструювання» самого індивіда, як члена певної соціокультурної спільноти або колективу професіоналів у різноманітних сферах діяльності, що стимулює визнання власної унікальності в суспільстві нових можливостей. Акцентовано увагу на тому, що вирішення проблеми гармонійного поєднання людиною свого соціального і природного буття у цифровому суспільстві здійснюється за умови синтезу індивідуально-мотивованої дії та суспільно зумовленої поведінки, тобто процес «творчої адаптації» людини, стає основою її соціального буття та сприяє самоактуалізації персонального творчого потенціалу.

Загалом, високий потенціал постантропологічного концептуального підходу дослідження феномену соціальної комунікації визначається механізмом інтегрального поєднання за допомогою сучасних мережевих сервісів таких складових як: 1) унікальні природні здібності людини; 2) соціокультурні умови формування цілісного внутрішнього світу особистості; 3) сучасний рівень свободи дії на тлі державного ліберально-демократичного устрою; 4) діалоговий характер міжнародної колективної взаємодії у ситуації подолання глобалізаційних викликів, що дорівнює їх гуманітарній конфігурації єдиного планетарного діалогу з урахуванням морально-етичної неповторності та раціонально-прагматичних підходів цивілізаційного поступу. Необхідною соціально-антропологічною умовою подальшого розвитку людини стає пошук нових засобів стабілізації життєвого простору свого існування в умовах конкурентної непередбачуваності, де своєрідним стабілізатором може стати ефективне використання переваг соціальних мережевих сервісів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасимова Е.М. Соціально-антропологічні колізії існування сучасної людини як методологічна проблема. *Вісник національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*. 2021. Вип. 1 (33). С. 5–9.
2. Добродум О.В., Мартинюк Е.І., Никитченко Е.Е. Харизматичний ШІ та майбутнє біоетики. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2024. № 3. С. 36–47.
3. Колізії антропологічного розмислу / Табачковський В.Г. та ін. Київ: Видавець ПАРАПАН, 2002. 156 с.
4. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. Київ: Вид. ПАРАПАН, 2003. 240 с.
5. Лук'янець В.С. Науковий світогляд на зламі століть: монографія / Лук'янець В.С., та ін. Київ: Вид. ПАРАПАН, 2006. 288 с.
6. Habermas, J. *The Enlightenment Values and Religious Fanaticism*. 1989.

REFERENCES

1. Herasymova, E.M. (2021). *Sotsialno-antropologichni kolizii isnuvannia suchasnoi liudyny yak metodologichna problema* [Social and anthropological collisions of the existence of a modern man as a methodological problem]. *Visnyk natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriya: Filosofiia. Kulturolohiia* – Bulletin of the National Aviation University. Series: Philosophy. *Culturology*, 1(33), 5–9 [in Ukrainian].
2. Dobrodum, O.V., Martyniuk, E.I., Nykytchenko, E.E. (2024). *Kharyzmatychnyi ShI ta maibutnie bioetyky* [Charismatic AI and the future of bioethics]. *Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal – Perspectives. Socio-political journal*, 3, 36–47 [in Ukrainian].
3. Tabachkovskiy, V.H., et al. (2002). *Kolizii antropologichnoho rozmyslu* [Collisions of anthropological reflection]. Kyiv: Vydavets PARAPAN [in Ukrainian].
4. Krymskiy, S.B. (2003). *Zapyty filosofskykh smysliv* [Questions of philosophical meanings]. Kyiv: Vyd. PARAPAN [in Ukrainian].
5. Lukianets, V.S., et al. (2006). *Naukovyi svitohliad na zlami stolit* [Scientific worldview at the turn of the century]. Kyiv: Vyd. PARAPAN [in Ukrainian].
6. Habermas, J. (1989). *The Enlightenment Values and Religious Fanaticism*. [in English].

Vykhovanets Zorina Serhiivna

Candidate of Philosophical Sciences,
Teacher at the Department of Foreign Languages
National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya
56, Pirogov str, Vinnytsya, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1653-5873

POST-ANTHROPOLOGICAL GUIDELINES FOR SOCIAL COMMUNICATION AS A PREREQUISITE FOR A UNIFIED PLANETARY DIALOGUE

Urgency of the research. *In the third year of the bloody armed confrontation on the territory of our country with the neighbouring Russian Federation, the issue of a single planetary dialogue and tolerant behaviour becomes very concrete in international discussions, but the metaphysical meaning of the principle of dialogue and tolerant behaviour in the processes of collective interaction remains open to socio-philosophical analysis. The overwhelming majority of representatives of the scientific community recognise the fact that the peaceful policy of dialogue communication is experiencing a socio-political crisis, and that the new context of the postmodern information reality has a fundamental impact on the transformation processes of social life and the nature of the human being, his moral and ethical values, world view and problems of corporeality. Accordingly, the **purpose** of this study is to analyse the phenomenon of social communication models as a prerequisite for the development of a single planetary dialogue of postmodernity, based on the principles of the socio-anthropological approach. In order to achieve this objective, the following research tasks are necessary 1) to analyse the postanthropological dimension of the revolutionary consequences of the system-producing developments of social network services; 2) to carry out a fundamental analysis of communication models as multidirectional aspects of the social environment for the construction of polyphonic worlds of globalised space; 3) to find possible mechanisms for harmoniously combining the social and natural being of a person in a digital society. The research methodology is defined by the author as a humanitarian field of interdisciplinary approach and socio-anthropological direction, which are based on the principles of dialogic or dialectic, unity of historical and logical aspects, relevance and social need, comparative and structural-functional analysis, and the main research methods are analytical, cultural-historical, and comparative. **Results of the study.** In accordance with the aim and objectives, it was found that the postanthropological orientations of social communication create a fundamentally new basis for a complex technology of constructing meanings of a social or personal context, based on a person's ability to create mental models of the polyphonic world. It is precisely now, thanks to network services that have a plastic design and can perform the function of critical analysis, that the issues of personal identity are being updated and an intellectual environment is being created for understanding new forms of human self-awareness. It turns out that the vital priority of global transformations is the process of achieving the planetary unity of Homo sapiens, provided that the individual characteristics of each "citizen of planet Earth" are preserved through social communication technologies. The prospects of this approach determine the intensification of the process of healthy market competition, the emergence of new mechanisms for effective public administration and protection of national interests, and create a network environment for the "construction" of the individual as a member of a certain socio-cultural community or a team of professionals in various fields of activity, which stimulates the recognition of one's own uniqueness in the society of new opportunities. The author stresses that the problem of harmonious combination of social and natural being of a person in a digital society is solved by the synthesis of individually motivated action and socially determined behaviour, i.e. the process of "creative adaptation" of a person, which becomes the basis of his/her social being and promotes self-realisation of personal creative potential.*

Key words: anthropocentrism and humanism, social communication, unique human nature, society of new opportunities, the principle of dialogue, tolerance, globalisation, collective interaction.